OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Julkisoikeus
Lainsäädäntöneuvos Elina Nyholm

LAUSUNTO

20.4.2020

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle kuntalain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 47/2020 vp)

Eduskunnan hallintovaliovaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikossa mainitusta asiasta (HE 47/2020 vp). Oikeusministeriö esittää lausuntonaan seuraavat, valiokunnan pyytämässä nopeassa aikataulussa tehdyt huomiot.

Voimassa olevan kuntalain 98–101 §:ssä on säännökset, jotka mahdollistavat sähköiset kokoukset kunnan toimielimissä. Tarpeelliset määräykset toimielinten päätöksentekotavoista sekä siitä, miten kunta huolehtii, että sähköiseen kokoukseen ja sähköiseen päätöksentekomenettelyyn osallistumiseen tarvittavat tekniset välineet ja yhteydet ovat käytettävissä, on annettava kuntalain 90 §:n mukaan hallintosäännössä. Kuntalain muutosehdotuksen tarkoituksena on parantaa kunnallisen päätöksentekojärjestelmän toimintaedellytyksiä poikkeusoloissa eli säätää kunnallishallinnossa sovellettavista väliaikaisista menettelyistä, jotka mahdollistavat sähköisen kokouksen pitämisen ja sähköisen päätöksentekomenettelyn kaikissa kunnan toimielimissä kunnanhallituksen päätöksellä, vaikka kunnan hallintosäännössä ei olisikaan tästä määräyksiä. Lisäksi lakiin lisättäisiin säännökset videoneuvotteluyhteydellä tai vastaavalla yhteydellä pidettävän sähköisen kokouksen menettelystä.

Lakiesityksen mukaan 90 a §:n 1 momentin 4 kohdassa säädettäisiin kunnanhallituksen mahdollisuudesta poiketa hallintosäännössä olevista toimielimen julkisen kokouksen seuraamista koskevista määräyksistä siten, että kunnanhallitus voisi hallintosäännön määräyksistä riippumatta päättää siitä, että julkista kokousta olisi mahdollista seurata

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

vain sähköisesti. Tällöin kunnan ei täytyisi järjestää yleisölle tilaa kokouksen seuraamista varten myöskään siinä tapauksessa, että pääosa kokoukseen osallistujista on läsnä kokouspaikalla. Ehdotetun muutoksen voidaan katsoa jossain määrin rajaavan kunnan jäsenen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, jos kunnan hallintosäännössä on määräyksiä kunnan osoittamasta tilasta. Esityksen tavoitteena on vähentää valtuuston kokousten seuraamiseen liittyviä sosiaalisia kontakteja ja siten hidastaa koronavirusepidemian etenemistä.

Oikeusministeriö pitää ehdotettuja väliaikaisia lainmuutoksia tarpeellisina vallitsevassa tilanteessa.

Ehdotetun kuntalain 90 a §:n 1 momentin 4 kohdan sääntelyn taustalla on hyväksyttävä ja painava yhteiskunnallinen tarve. Mikäli sääntely sisältää perusoikeuksien rajoittamista, sen tulee olla välttämätön eikä vain tarpeellinen hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi ja muutenkin yleisesti suhteellisuusvaatimuksen mukainen (PeVL 3/2014 vp, s. 3). Tämä tarkoittaa, että perusoikeuden rajoitus voi olla sallittu vain, jos rajoituksen taustalla olevaa tavoitetta ei voida saavuttaa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin (PeVL 52/2001 vp, s. 3 ja PeVM 25/1994 vp, s. 5). Lisäksi rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään (PeVL 14/2013 vp, s. 3–4).

Ehdotetun muutoksen voidaan arvioida olevan mahdollinen ja jopa välttämätön koronavirusepidemian johdosta tehtyjen poikkeuksellisten rajoitustoimenpiteiden vuoksi. Toisaalta asiasta ei ole aikaisempaa käytäntöä, johon nyt ehdotettua sääntelyä ja sen tarvetta voitaisiin verrata, joten rajoituksen osalta on syytä korostaa, että poikkeuksellisesta tilanteesta huolimatta kunnan jäsenten asemaan vaikuttavia rajoituksia ei ole syytä tehdä enempää kuin on välttämätöntä kunnan päätöksentekoelinten toiminnan turvaamiseksi sekä kunnan jäsenten terveyden ja oikeuksien suojaamiseksi. Esityksessä on tunnistettu muutoksen vaikutukset kunnan jäsenten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksiin, ja ehdotettu lainmuutos on tältä osin riittävän täsmällinen ja tarkkarajainen. Lisäksi lainmuutos on tältä osin rajattu olemaan voimassa 31.7.2020 asti, ja tämän ajallisen keston voidaan katsoa olevan hyväksyttävällä tavalla perusteltavissa, kun otetaan huomioon THL:n tämän hetkinen arvio koronavirusepidemian kestosta.